

STANOWISKO Nr 5/23/P-IX
PREZYDIUM NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ
z dnia 13 stycznia 2023 r.

w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej po zapoznaniu się z projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, przekazanym przy piśmie Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia pana Waldemara Kraski z dnia 15 grudnia 2022 r. (znak: ZPP.0210.6.2022) zgłasza następujące uwagi do przedmiotowego projektu:

Pozytywnie ocenić należy zmianę w art. 3 ustawy polegającą na rezygnacji z posługiwania się pojęciem „osoby chorej psychicznie” na rzecz określenia „osoby z zaburzeniami psychotycznymi”. Zasadne jest też odstąpienie od posługiwania się określeniem „osoby upośledzonej umysłowo” na rzecz określenia „osoby z niepełnosprawnością intelektualną”.

Wątpliwości budzi proponowane nowe brzmienie art. 3 pkt 1 lit. c ustawy o ochronie zdrowia psychicznego w zakresie dotyczącym definicji osoby wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych. Zaproponowana definicja różni się od poprzedniej tym, że wskazuje, iż osoby te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia tej osoby w środowisku społecznym, tymczasem w poprzedniej wersji ustawy mowa jest nie tylko o środowisku społecznym, ale także rodzinnym. Pozostawienie odwołania się jedynie do środowiska społecznego zmniejsza znaczenie niezwykle istotnej funkcji psychiatrii, jaką jest ugruntowywanie bliskich relacji rodzinnych. Dotyczy to zwłaszcza psychiatrii dzieci i młodzieży. Uzasadnienie do projektu ustawy nie precyzuje, czym była podyktowana rezygnacja z odniesienia się do środowiska rodzinnego.

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej sygnalizuje wątpliwości odnośnie do poszerzenia zakresu możliwości stosowania przymusu bezpośredniego, poprzez proponowaną zmianę art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Projektowany przepis, zezwalający na użycie przymusu bezpośredniego wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, wtedy gdy osoby te swoim zachowaniem poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie innych osób lub podmiotu, w którym się

znajdują, jest niedostatecznie precyzyjny. Normy prawne pozwalające na tak istotną ingerencję w prawa i wolności jednostki, jak użycie wobec niej przymusu bezpośredniego, polegającego – w tym wypadku – na przytrzymaniu lub przymusowym podaniu leków, nie mogą cechować się dowolnością i uznaniowością kryteriów ich zastosowania. Argumentów przeciwko przyjęciu tego rozwiązania dostarcza również fakt, że w przedstawionym uzasadnieniu do projektu ustawy nie znajdujemy odniesienia się do przyczyn wprowadzenia takiej zmiany oraz oczekiwanego przez ustawodawcę celu jej wprowadzenia. Obecnie przepis art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego jest bardziej precyzyjny i zezwala na użycie przymusu bezpośredniego w sytuacji, gdy osoby te poważnie zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie zakładu leczniczego udzielającego świadczenia zdrowotnego w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej, innego zakładu leczniczego lub jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

Zmiana zaproponowana w art. 18a ust. 10 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego zakłada, że przedłużenie stosowania przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia lub izolacji na każdy z kolejnych okresów, po upływie pierwszych 4 godzin jego stosowania wymagać będzie uzyskania opinii innego lekarza. Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej proponuje, aby w przepisie wskazać, że lekarz, z którym odbywa się konsultacja, powinien być w miarę możliwości psychiatrą. Proponowany w ustawie przepis stanowi złagodzenie dotychczasowego wymogu, który nakazywał każdorazowo uzyskanie opinii innego lekarza będącego lekarzem psychiatrą. Propozycja rezygnacji z konieczności konsultowania przedłużania przymusu każdorazowo z lekarzem psychiatrą jest zasadna, zwłaszcza że było to wysoce utrudnione poza dużymi szpitalami psychiatrycznymi, jednakże troska o prawa pacjentów, w stosunku do których przedłużane jest stosowanie przymusu bezpośredniego, wymaga aby pozostawić rekomendację uzyskania – w miarę możliwości - opinii lekarza psychiatrii.

Głębokiej analizy prawnej i celowościowej wymaga także zaproponowana zmiana w art. 23 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego dotycząca przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta. Zmiana ta w znaczący sposób poszerzy grupę osób, które mogą być hospitalizowane w szpitalu psychiatrycznym bez swojej zgody – o ile dotychczas zakresem przepisu art. 23 ustawy objęte są wyłączenie osoby chore psychicznie, które zagrażają bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, o tyle po nowelizacji przepis dotyczyć będzie wszystkich osób z

zaburzeniami psychicznymi. Jest to niezwykle istotna zmiana, a w uzasadnieniu do projektu ustawy pominięto ją milczeniem. Nie wiadomo zatem, czym kierował się ustawodawca proponując takie rozwiązanie, które zakłada niezwykle głęboką ingerencję w wolności i prawa obywatelskie. Nie sposób wykluczyć, że doszło do omyłki pisarskiej i nowelizacja art. 23 ustawy miała dotyczyć tylko rezygnacji przy przymusowym przyjęciu do szpitala psychiatrycznego z obowiązku zasięgnięcia w miarę możliwości opinii drugiego lekarza psychiatry, bo tylko o takiej zmianie art. 23 wspomina uzasadnienie do projektu ustawy. Nie negując możliwości poszerzenia przez ustawodawcę zakresu sytuacji, w których dochodzi do przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta, samorząd lekarski oczekuje jednak, że projekt ustawy w tym zakresie będzie zawierał bardzo szczegółowe uzasadnienie przyjęcia określonych rozwiązań.

Odnosząc się do proponowanej zmiany w art. 24 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej wskazuje, że projektodawca nawet nie wspomniał o niej w uzasadnieniu do projektu ustawy. Mając na uwadze, że przepis ten dotyczy tak głębokiej ingerencji w sferę wolności jak możliwość 10-dniowej hospitalizacji w szpitalu psychiatrycznym bez zgody pacjenta, brak załączonego do projektu ustawy oficjalnego uzasadnienia nie pozwala na pełną ocenę zaproponowanej regulacji.

SEKRETARZ

Grzegorz Wrona

PREZES

Łukasz Jankowski